

Plerunq; & rapidis præuolat axibus:
 Ac mundi exuperat sæpe means globum
 Cunæ ergo officiant, quo nihil æditæ
 Censendum superi: quique crepundia
 Terris recolitis uestra tenerier:
 Quæ occultant adytis sacra latentibus
 Iungantur paribus, nam decet auspicijs:
 Et nostris cumulent astra nepotibus.

Sed postquàm finem loquendi Iupiter fecit, omnis deorum senatus in suffragium concitatur, acclamantq; cuncti, fieri protinus oportere, adiunguntq; sententiæ Iouiali, ut deinceps mortales, quos uitæ insignis elatio & maximū culmen meritorū, ingeniumq; in appetitū cælitem propositūq; sydereæ cupiditatis extulerit, in deorum numerū coaptent. Ac mox inter alios, quos aut Nilus dabat aut Thebæ, Aeneas & Romulus, alijq; quos postea astris doctrinæ nomē inseruit designari Cælites nominentur, ut post mēbra corporea deorū fierēt curiales. His quoq; annuēte Ioue, iubet quædā grauis, insignisq; scēmina, quæ † Philologia dicebat, hoc † Philosophiæ supi senatuscōsultū æneis incisum tabulis, p̄ orbes & cōpita publicare. Tūc Iuno condicit ppter prædictorū thalamū iuuenū, & nuptialia pagenda, uti postridie omnis ille deorū senatus in palatia, quæ in Galaxia Iouis habitationē potissimā faciūt, diluculo cōuenirēt. His igit actis solio rex ipse surrexit, omnisq; ille deorū numerus sedes proprias, cursusq; repetiuit.

MARTIANI CAPELLAE DE NVPTIIS PHILOLOGIAE ET MERCVRII, LIBER II.

Ed purum astrificis cælum scandebat habenis
 Nox reuocans merso fulgentia sydera phcebo
 Ardua tunc senior succendit plaustra Bootes
 Et spiris toruo nituerunt astra Draconi.
 Auratis etiam flagrans splendebat in armis:
 Quī trahit æstifero fulgentem Sirion ortu.

Hoc quoque nyfiacis quod sparsum floribus ardet
 Multiplici ambitum redimitur lumine sertum.
 Virginis interea ad trepidas perlabitur aures
 Fama Iouis magno dum complet tecta boatu.
 Denique ipsa compertis superum decretis, adultaque iam nocte Philologia per-
 uigilans, multa secum ingenti cura anxia retractabat. Ingrendendum primo se-
 natum deum, Iouisque subeundos in praemeditata uisione conspectus, exiliendumque
 sibi in superam caelitumque sortem. Deinde ipsi socianda esse Cyllenio. Quelicet mi-
 ro semper optarit ardore, tamen uix cum postunctione palaestricam recurrentem
 dum flores ipsa decerperet, praelectis quibusdam herbusculis conspiciat,
 quid quod utrum sibi haec nuptialis conduceret amplitudo, anxia dubita-
 bat. Nam certe mythos poeticae etiam diuersitatis delicias milesias, histori-
 asque mortalium postquam supera conscenderit, se penitus amissuram, non
 cassa opinione formidabat. Itaque primo conduceret ne connubium, atque athe-
 rei uerticis pennata rapiditas apto sibi fœdere copuletur, ex nuptiali con-
 gruentia numero conquirat, moxque nomen suum Cyllenique uocabulum.
 Sed non quod ei dissonas discrepantia nationum, nec diuersi gentium ritus
 pro locorum causis cultibusque finire. Verum illud quod nascenti ab ipso
 Ioue sydere a nuncupatione compactum, ac per sola Aegyptiorum commen-
 ta uulgatum, fallax mortalium curiositas asseuerat, in digitos, calculumque
 distribuit. Ex quo finalem utriusque literam summit, quae numeri primum, per-
 fectumque terminum claudit. Dehinc illud, quod in Fanis omnibus solidi-
 tate cybica dominus adoratur. Literam quoque, quam [†] uim mortalitatis
[†] Biuium asserere prudens Samius extimauit in [†] locum proximum summit, ac sic mille
[†] loco proximo ducenti, decem & octo numeri effulserunt. Quos per nouenariam regulam
 distribuens, minuensque per monades decadibus subrogatas, in tertium nu-
 merum peritae restrinxit. Suum quoque uocabulum per septingentos ui-
 ginti quatuor numeros explicatum, in quaternarium duxit. Qui uterque nume-
 rus congruenti ambobus ratione signat. Nam & ille, quod ratio principium,
 medium finemque dispensat, pro certo perfectus est. Quippe lineam facit solus,
 & solidorum frontes incunctatim absoluit. Nam longitudine profunditateque
 censent. Dehinc numeri triplicatio prima ex imparibus *κύβευ* gignit. Tres
 autem Symphonias quis ignorat in musicis? Numerusque impar maribus
 attributus. Omne uero tempus tribus uicibus uariatur. Atque idem nume-
 rus seminarium est perfectorum sexti uidelicet atque noni, alterna diuersita-
 te iuncturae. Rite igitur deo attribuitur rationis. Philologia autem, quod
 etiam ipsa doctissima est: licet foeminis numeris aestimetur, absoluta tamen
 ratione perficitur. Nam quaternarius suis partibus complet decadis ipsius
 potestatem: ideoque perfectus est, & habet quadratus & cubus, ut ipse Cyl-
 lenius, cui anni tempora, caeli clymata, mundi que elementa conueniunt. An
 aliud

aliud illa senis Dei ratio, qui Mathentetraden nō tacuit, confitei; nisi pfectæ rationis numerū. Quippe intra unum secundum Triaden ipsum bis binū tenet. Quis collationibus Symphonix peragunt. Nam tres ad quatuor epitritus uocatur Arithmetica ratione, ac Diatesseron in musicis perhibetur. Item intra eum iacent tres ad duos, quæ hemiolos forma est, symphonixque secundam, quæ Diapente dicitur, reddunt. Tertia symphonix est, quæ Diapason in melicis perhibetur, diplasioque conficitur: hoc est uno duobus collato. Igitur quaternarius numerus omnes symphonias suis partibus perfectus absoluit, omniaque mela harmonicorum distributione conquirat. Hanc igitur discutiens numeri congruentiam, perita uirgo gratulatur. Deinde utrunque consociat, & trias quaternario consociata heptaden facit. Qui numerus rationis superæ perfectio est, sicut etiam [†] ὁμαλὸν illa docet plenitudo. [†] ὁμαλὸν

An aliud fatalis temperamentis cursus, syderumque circuli, motusque testantur, intraque latebras uteri septimo mense absoluta mortalitas. Dehinc quod trias triplicata, nouē numeros facit. Quaternarius autē per ^{διπλασίον} geminas octonarium reddit. Nouem uerō ad octo epogdoi numeri efficiunt iunctionem, tantumque pensat in numeris, quantum symphonix diapason in melicis: quæ tonum facit, qui est consonæ unitatis continua modulatio. Ex quo nihil est quod discrepet, aut resultet in medio, consentaneaque congruit iugitate. Ergo prædictorum nominum numerus concinebat. Sic igitur rata inter eos sociatio copulam nuptialem uera ratione constrinxit, ex quo commodissimum sibi connubium lætabunda alio mentis fluctu multiuida concitauit. Nam nihil differens animo decori, formæ ac substantiæ cœpit formidare corporeæ. Quippe perferendos flammarum caelestium globos, & ignes ardentium syderum mortalibus adhuc artibus & macilenta gracilitate ficcatis, non incassum tremebunda formidat. Sed aduersum illā quoddam abderitata senis [†] Alyma, cui multa [†] lapillis, surculisque p̄mixtis herbarum etiam membrorumque concesserat, præparauit. Colchica etiā in centū uoces continuata fiducia adamantini cacuminis impressione signat. Quid aduersum ignes superos deorum confinia præparata decoris incuriam uenustatis etiā lumine submouebat. Denique reuibrato suo corpori mensis appposito, irrorati liquoris illinebat unguentum. Sed cum talia uirgo componit, pedissequa eius Periergia incertum utrum sit à matre uirginis missa, an sua, utpote eius collectea, trepidatione sollicita quid ageret, cōspicatur. Quam cum disponentem prædicta rimatim ab hostio speculabunda cognosceret, aliam eius ancillā, cui Agrypnia uocabulum est, atque intra cubiculū præbebat excubias, adorsa est increpare quod paululū conuiuere seruandī decoris gratia uirginem non sciūisset. Cum ipsa hæc cuncta, si Philologia iniungeret, ualeret implere. Nam iam multa asserit circūisse, mancipiaque dotalia. Quid solertiæ, quid ornatus, quid denique indumentorum summerent compe-

rísse. Non sibi quoq; nescitum, quid sponsus ípse perageret, quid Iouis ín palatio ageretur. An Leucothea succenderet facem, lumenq; purpureum, & an Solis remígia uigilarent. Sonípesq; Phosphorí comeretur. Id genus innumera, quæ curiosis perscrutationibus aspexerat, astruebat. Verum secretum cubiculi repente Phronefis mater irrupit. Quam cum uirgo conspiceret, ad eam accurrens, honorandumq; pectus exosculans, præparatorum poëmatum consciam fecit. Verum illa exuias filiae, ornatusq; detulerat, quis induta deorum sociari cœtibus non paueret. Itaque uestem, pelumq; lactis instar fulgidum dedit. Quod uel ex illa herbarum felícium lana qua indufari perhibet indicæ prudentiæ Vates, accolasq; montis Virbracij. Et quantum osus eius telluris apportat excandentis Byssinetibus uidebatur. Dehinc apponit uertici Díadema uirginale: quod maximè mediæ lís gemmæ lumíne prænitebat. Ex qua Galeata quædam, oblectaq; uultum Virgo instar secreti Troiani penitus incisa resplenduit. At cingulum, quo pectus anecteret, sibi prudens mater exsoluit. Et ne Philologia ípsius Phronefiscareret ornatibus, eius pectori, quo uerius comeretur apponit calceos præterea expapyro textili subligauit: ne quid eius membra pollueret morticinum. Acerra autem multo aromate grauidata, eadēque candenti manus Virgínis † oneratur.

† operantur

ET iam tunc roseo subtexere sydera peplo
 Cœperat Ambronum promens aurora pudorem
 Cum creperum lux alma micat gemmata decore;
 Cum nitet aurato fit & cum Phosphorus astro
 Tunc candens tenero glatiatur rore pruina:
 Et matutina greges quatunt in pascua caulas
 Languida mordaces cum pulsant pectora curæ:
 Et fugit expulsus Lethæa ad littora somnus.

ECce ante fores quídam dulcis sonus multífidis suauitatibus suscitator, quem Musarum conuenientium chorus impendens nuptialibus sacramentis modulationis doctæ tinnitibus concinebat. Nam nec tibiæ mella, nec ex fidibus sonitus, nec hydraularū harmonica deerat plenitudo. Sed in blandum collata cantum, ac modificato fine cōpactum uocí uirginum complementi spaciū ratum fecere silentium. Ac tunc ille omnis chorus canoris uocibus, dulciq; modulatu præuertit omnes organicas suauitates, & cum sacræ numeris cantilenæ hæc dicta funduntur:

Scande cæli templa Virgo
 Digna tanto fœdere

Te

Tesocer subire celsa

Poscit astra Iupiter.

TVNC VRANIA CAETERIS PAVLVLVM
RETICENTIBVS, SIC COEPIT:

Sydere os cœtus & culmina sacra polorum

Nil iam coniiciens numine fisa uide.

Olim disquirens nexos quid torqueat orbes:

Nunc præsul causas raptibus ipsa dabis

Quæ circos textura liget, quæ nexio claudat:

Ambiat & quantos orbita curua globos:

Sydereos cursus, quid cogat, quid uē retardet

Quis lunam flammet, uel minuatur radius

Qui cælum stellet fomes, & quanta † reuoluat.

Quæ sit cura † dies, uel modus aspicias.

† reuoluit
† Dijs

Scandecæli templa Virgo

Digna tanto fœdere.

Tesocer subire celsa

Poscit astra Iupiter.

TVNC CALLIOPE:

Semper complacitis amica musis:

Cui magnesia poculum fluente

Etfons Gorgonei tulit caballi.

Vertex aonidum uiuens Choraulis

Cui frondet uiolas parante Cyrrha

Tu uatum mela dulcibus camænis

Et scis Pindaream chelīm referre.

Te dictante fides sacrumq; plectrum

Mouit threícium sonare carmen.

O lux nostra sacros probare cantus

Suesce, atq; organicis beare circis.

Scande cæli templa Virgo

Digna tanto fœdere.

Tesocer subire celsa

Poscit astra Iupiter.

AC SIC POLYMNIA:

Tandem laboris fructus æthram fulgidam

Diuūmq; sedes, ac Iouis consortia

Prouecta carpis † inclytoq; numine

† inditoq; nomi-
ne

Cruenta

Cruentadudum quæ iugare rhythmica
 Ac dispari mixta sueta regula
 Mox quid iacente, quid iugata linea
 Trigonus recuruet, circulusq; torqueat
 Melos probare, ac tonos & Crusmata
 Artesq; cunctas solita, quæ cælitum
 Possunt parare mente † ad alta culmina.

Scande cæli templa Virgo
 Digna tanto fœdere
 Te focer subire celsa
 Poscit astra Iupiter.

TVNC MELPOMENE.

Sueta coturnatos scenis depromere cantus
 Soccumq; ferre comicum.
 Et reboare tua tulimus quæ carmina cura
 Melo fauente rhythmico.
 Nunc tibi Virgo cano spes atq; assertio nostri.
 Tenore uersa carminis.
 Nam thalamum redimire iuuat, tuserta probato
 Tuis placere ritibus.
 Digna maritali semper uidearis olympo.
 Decentiorq; cælitum.

Scande cæli templa Virgo
 Digna tanto fœdere.
 Te focer subire celsa
 Poscit astra Iupiter.

AC SIC CLIO.

Tu quæ Rethorico clangere syrmate:
 Atq; reum rabido absolueres pectore
 Quæ nunc sensa ligans horrida nexibus:
 † Soritas † Soritas cumuli accessibus aggerans.
 Nunc quid grammatica stringere regula:
 Quid fandi ambiguis conterat ordinem.
 Docticanis solers ludere sensibus:
 Nunc stellata poli conspice limina:
 Et candore sacro Aetheris utere:
 Quem uerò precium est noscere lumine.

Scande

Scande cæli templa Virgo
 Digna tanto fœdere
 Teslocer subire celsa
 Poscit astra Iupiter.

MOX ERATO.

Caput artibus inclyta Virgo
 Cui panditur aula Tonantis:
 Merito tibi subditur Orbis
 Rationibus ante repertus:
 Sacra fulgura cur rutescant:
 Frigor intonet unde resultans:
 Quid agat per aperta † madorem
 Modo nubibus imbrificatis.
 Quid euntibus agmine nimbis
 Reuocet nitidissima uerna
 Rotet omnia circulus anni
 Properantia claudere sæcla.
 Quid habent rationis operta
 Canimus tibi cognita soli.

† madoras

Scande cæli templa Virgo
 Digna tanto fœdere.
 Teslocer subire celsa
 Poscit astra Iupiter.

AC TVNC TERPSICHORE.

Læta honoris meritis astra Virgo conspicias
 Hoc tibi sollers parit ingenium labosq̃:
 Ista peritis tribuit cura uigil lucernis.
 Per diæ pernoxq̃, sacris nanq̃ onerata chartis
 Quicquid agentes stoasi præscia dant futuris
 Semper anhelis docilis fomitibus tulisti.
 Nam faborum rapidis quid uapor edat aris:
 Fumida quid thuricremis aura paret fauillis
 Omnia uel certa ferant uocibus auguratis
 Intrepidis nec dubitans fatibus ante uortis.

Scande cæli templa Virgo
 Digna tanto fœdere.
 Teslocer subire celsa
 Poscit astra Iupiter.

DEHINC

DEHINC EVTERPE:

Virgo perite prauia sortis:
 Quæ potuisti scandere cælum:
 Sacraque castis dogmata ferre:
 Noscere semet quis ualuerit
 Quique uidentes lumine claro
 Numina fati & geniorum,
 Cernere uultus.

Quæque Platonis, Pythagoræque
 Esse dedisti sydera mentes:
 Tuque caducis mortalibusque
 Nube remota cernere iusti
 Numina cæli.

Iure senatum scande tonantis:
 Quam decet unam Mercuriali
 Fœdere iungi.

Scande cæli templa uirgo
 Digna tanto fœdere:
 Te socr subire celsa
 Poscit astra Iupiter.

DEINDE THALIA.

Beata uirgo tantis
 Quæ syderum choreis
 Thalamum capis iugalem
 Ac sic fauente mundo
 Nurus adderis tonanti:
 At cuius esse diui
 Tibi contigit maritam
 Eius meante penna
 Qui solus astra mundi
 Præteruolans perrexit
 Rapidis uigil procellis:
 Qui cum superna tranat:
 Freta & tartarum recurrit
 Qui solus ante currum
 Et candidos iugales
 † Altipotens parentis
 Memorem ciere uirgam
 Qui fata succidentis

† Alnipotens

Separat

Separat libens Osiris
 Sationibus grauari
 Gentilibus repertis
 Quem scit pater deorum:
 Cui lacteam papillam
 Gaudens dedit Nouerca:
 Cuius uigente uirga
 Dirum stupet uenenum:
 Cui uirus omne fanti
 Orbem facit gemellum
 Est doctus ille diuum:
 Sed doctior puella
 Nunc nunc beantur artes:
 Quas sic sacratis ambo
 Ut dent meare cœlo
 Referent caducis astra:
 Ad lucidam usq; ad æthram
 Pía subuolare uota
 Per uos uigil decensq;
 † Nus mentis ima complet:
 Per uos probata lingua
 Fert gloria per æuum:
 Vos disciplinas omnes
 Ac nos † sacrate Musas.

† Noys

† consecrate

Dum hæc igitur Musæ nunc solicanæ, nunc concinentes interserunt, uicissimq; mela dulcia geminantur, ecce quædam matronæ sobrio decore laudabiles, ne cōquisitis figmētis circa faciem uultuosæ: uerum simplici quadam comitate prænitentes, in penates Virgīnis, thalamumq; conueniunt. Quarū una intenta circūspēctione cautissima, & omnia rerum uigili distinctione discriminās, dicebatur Prudentia uocitari. Huius germana sua, cunctis attribuens, nullumq; eo, quo nō merebatur, afficiens, Iustitiæ ferebat sortita uocabulum. Verum tertiā contemptis muneribus, atq; abstinentia prædicanda ex morum Temperātia nomen acceperat. Quæ supererat fortissima, ac tolerandis omnibus aduersis semper infracta subeundis etiā laboribus, robore quoq; corporis præparata, Viriū uocabulum possidebat. In amplexum eius, osculumq; deferuntur, atq; eam cum intra cubiculum conspicerent, per omnia trepidantem, & uelut lucifugam hæsitatibus torpentem, pectus eius, faciemq; tractantes, in cōspectum omniū & publicam uenire faciem compulerunt. Post has ingressa quædam grauis, crinitaq; fœmina, & ex eo quod per ipsam Iupiter ascensum cunctis in supera tribuerit

C admodum

admodum gloriosa. Quam cum Virgo cōspiceret, ad eam omni studio, affectuq; cōcurrīt: quippe quadā fiducia cōpertorū. Ipsa eidē scandendū cælū fuerat augurata, & nunc ad eam in nuptias corrogandā ab ipso transmissa Maiugena. Præterea tres puellæ uultu, decorēq; parili, ac uenustate luculentæ, fertis religatæ inuicē manus, rosarumq; speculis redimitæ, ad Virginem cōuenēre. Quarū una deosculata Philologiæ frontē, illic ubi pubem ciliorum discriminat glabellæ medietas. Alia os eius, tertia pectus apprehendit. Videlicet prima: ut lætos oculis afflaret honores. Secunda gratiā eius linguæ inspirabat. Animo tertia comitatē. Quippe illæ Charites dicebantur. Et quicquid apphenderant, uenustabāt. Quæ quidē uirginē postq; lumine repleuere, Musis admixtæ, etiā gesticulationes cōsonas, atq; hymenæa dedēre tripudiā. Sed ecce magno tympani crepitu, crotalorūq; tintinnu uniuersa dissultat, eousq; ut Musarū cantus aliquanto bombis tympani obtusior redderēt. Et cū sonitu introferēt lectica interstincta syderibus: cui ritu mystico crepitus præcinebāt, qua mos fuerat nubētes Deas in cælestis thalami puenire consortia. Ante hanc quadā augustioris uultus scēmina, ac sacro lumine, ætherēq; resplēdēs uenerabili antistitio præminebat. Quam cū omēs qui affuere, cōspicerēt, reueriti inclytā maiestatem, ut deorū oim mūdīq; custodē, huic Athanasia nomē fuit. Et heusinq; Virgo præcepit deorū pater: hac regalī lectica incæli palatia subueharis: q̄ quidē nullas attrectare terrigenæ. Sed nec tibi quidē ante nostrū poculū licet. Et cum dicto leniter dextra cordis eius pulsum, pectusq; pertractat, ac nescio, qua intima plenitudine distentū magno cū turgore respiciens, nisi hæc inquit, quibus plenum pectus, geris coaptissima egestione uomueris, forasq; diffuderis, immortalitatis sedem nullatenus obtinebis. At illa omī nisu, magnaq; ui, quicquid intra pectus psererat, euomebat. Tūc uerō illa nausea, ac uomitio laborata, in omnigenū copias conuertit literarū. Cernere erat, qui libri, quantaq; uolumina, quod linguarum opera ex ore uirginis defluebant. Alia ex papyro, quæ cedro perlita fuerant, uidebant. Alij carbasinis uoluminibus cōplicati libri, ex ouillis multi quoq; tergoribus. Rari uerō i phyllire cortice subnotati. Erantq; quidam sacra nigredine colorati, quorum literæ animantiū credebant effigies. Quasq; librorū notas Athanasia cōspiciens, quibusdā eminentibus saxi iussit ascribi, atq; intra specum per Aegyptiorū abdita collocari. Eademq; saxa stellas appellās, deorū stemmata cōtinere. Sed dum talia uirgo undanter euomeret, puellæ quāmples, quarū artes aliæ, aliæ dictæ sunt disciplinæ: subinde, quæ uirgo ex ore effuderat, colligebant. In suum unaquæq; illarū necessariū usum, facultatemq; corripiens. Ipsæ etiā Musæ præsertim Vrania, Calliopeq; innumera gremio cōgessere uolumina, in alijs quippe distinctæ ad tonum, ac deductæ paginæ in alijs circuli, lineæq; hemisphæria quæ cum trigonis & quadratis multi-

angulæq;

angulæq; formæ Protheorematū, uel elemētorū diuersitate formatae. De hinc pictura animalīū membra multigenū in unam speciē cōplicabat. Erāt etiā libri quī sonorū mela, signataq; numerorū, & cantandi quædā opera præferebant. Postq; igit̃ illam bibliothecalē copiam nixa imitatus Virgo diffudit, exhausto pallore confecta, Athanasīæ opem quæ tantī laboris conscia fuerat, postulauit. Tum illa, ut reſectior cælum, sublimisq; cōscendas, hoc tibi accipe sorbillandū. Ac tunc matrī Apotheosi, quæ cum illa fortē cōuenerat, etiā pridē libros, quī ex Philologiæ ore defluerant, manu contingens, ac dinumerās consecrabat, auferens quandā globosam, animatāq; rotunditatē summit, ac uirginī porrigit hauriendā. Verum ipsa species ouī interioris coccīno circūlita exterius rutillabat. Ac dehinc perlucida inanitate, albidaq; humore, interiore tamen medio solidior apparebat. Quam cū Philologia susciperet, quoniā post tantī laboris afflictiones, æstusq; mentis plurimū sitiebat, reſeratis eius rotūditatis archanis, postquā rem dulcissimam comperit, totam incunctanter exhausit.

Continuoq; noua solidantur membra uigore;

Et gracilentaperit macies, uis terrea cædit:

Aeternumq; uenit sine mortis legibus æuum.

Verum diua cū im mortalitatis eam poculū cerneret ebibisse, quo è terris illam cælū pergere, immortalēq; factam, uelut ænigmate redimiculi prodoceret, ex herba quadā rureſtri cui *ἄειζωον* uocabulū est, uirginē coronauit, præcipiēs omnia, quæ adhuc mortalis aduersus uim superā in præſidiū cōaptarat, ut expelleret: quippe caducæ, mortalisq; substantiæ isthæc esse minima memorabat. Quæ quidem omnia eidem mater abstraxit, postq; eā mūdana tranſcēdiſſe studia recognouit. Tunc Philologia ex aromate præparato, acerrāq; ppria, Athanasīæ primitus supplicauit, matrīq; eius gratiā multalitatione pſoluit, quod nec Vedium cum uxore cōspexerit, sicut suaſdebat Etruria. Nec Eumenidas ad chaldæa miracula formidauit: nec igne uſſerit eam, nec lymp̄ha ſubluerit, nec animæ ſimulachrū Syri cuiusdā dogmate uerberarit, nec Phasi ſenis ritu Charontis manibus inuolutam immortalitatē mortis auſpicio cōsecrauit. Interea conſcendere iuſſa lecticam, quæ in ſuggeſtu maximo, quoniā uidebat̃ difficile admodū ſibi, ne dicā impoſſibile deputabat. In quam rem conſequēter implendā alumnū ſuum dilectū præ ceteris cōuocauit. Quo innixa omnē difficultatē superæ conſeſſionis euicit. Verū idem, qui Labor ab eadē uocabat̃; nō ſolū in lecticæ culmē eam ſuſtulit, uerū cælum cū domina impiger pmeauit. Quippe cōſociata ſibi quodā puero renidēti, qui nec uoluptuariæ Veneris filiū erat, & tamē Amor à ſapientibus ferebat̃, à fronte lecticam ſubuehere moliuntur. Nam poſticam Epimeliā, & Agrypnīā dilecta uirginī ſuſtulere mancipia. Sic em̄ Athanaſia præceperat, ut uterq; ſexus cum Philologiā cælum poſſet aſcen-

dere. Præcedit illico conscendentē Musarum concinentiūū pompa, & prædictorū comitū uenerabilis multitudo. Periergia uerò alijs comitata pedisequis, dotalibusq; mancipijs curiosè uniuersa pscrutans, atq; interrogans sequebat. Verum ad culmina arcis aëriæ comitatus ille cum uirgine ppinquabat. Et ecce aduenire subitò deorum pnuba nunciait, anteq; Concordia, Fides, Pudicitiaq; præcurrūt: nam Cupido corporeæ uoluptatis illex, licet eam semp anteuolet, Philologiæ occurribus non ausus est interesse. At ubi in cōspectum nubētis diua puenit atq; ut mos uirginis erat, litauit aromatibus, Deam talibus deprecabāt: Iuno pulchra, licet aliud nomē tibi confortium caeleste tribuerit, & nos à iuuando Iunonem, unde & Iouē dicimus, nominemus. Si te Lucinā, quod lucem nascentibus tribuas, ac Luce siā conuenit nuncupari. Nam fluuoniā, februalēq; ac februā mihi poscere nō necesse est, cū nihil contagionis corporeæ sexu intemerata ptulerim. Interducā & domiducā, Vnxiā, † Cinthiam mortales puellæ debēt in nuptias cōuocare, ut earū & itinera ptegas, & in optatas domos ducas, & cū postes ungēt, † Sotigenam te, quas uel in partus discrimine, uel in bello ptexeris, precabunt. Populonam plebes † curitim debent memorare bellātes. Hic ego te aëriā potius ab aëris regno nuncupatā uoco. Da nosse poscenti, quid hæc aëria latitudo, atq; athomis pluentes cōcurrentibus campī animantiū gerāt, quid uic hic dicait numinū subuolare. Nō em̄ de humilitate aëris illius quæro, qui uolucris pmeat, quē Olympi mōtis cacumē excedit: qui uix decem stadiorū altitudine sublimat. Sed elata disquiro. At iam fas puto quicqd, περὶ ἐὐδαιμονίας lectitās intellexerā, conspiciari. Hic Iuno conscendentis precibus nō repugnans, eā secū in arces ducit aërias, atq; ex hinc multarū diuersitates edocet potestātū. Illi inquit, quos ignitæ substātiæ, flāmatiscq; suspicimus, ab ipso æthere, sphæræq; supioris ambitu, usq; ad solarē circulū demeātes, ipsi dicunt Dī, & cælites alias phibent: caularūq; latetiū archana cōponūt. Sūt em̄ puriores, nec admodū eos mortaliū curarū uota sollicitāt ἀκαθάρτους perhibent. Illic Iouem regnare certissimū est. At intra solis meatū usq; ad lunare globum, secundæ beatitatis numina, suparisq; potētiae, per quæ tamē uaticinia, somniaq; ac prodigia cōponunt. Hæc aruspicio extra physiculāt admonentia quædā, uocesq; trāsmittūt, auguratisq; loquant † ominibus. Ple runq; em̄ quærentes admonēt, uel syderis cursu, uel fulminis iaculo, uel ostentaria † nouitate. Sed quoniā unicuiq; supiorū deorum singuli quicq; deseruiunt, ex illorū arbitrio, istorumq; comitatu, & generalis omnium præsul, & specialis singulis mortalibus Genius admouet, quem etiā Præstitem, qd præsit gerundis omnibus, uocauerunt. Nā & populī Genio, cum generalis poscit, supplicant, & unusquisq; gubernatori proprio dependit obsequium. Ideoq; Genius dicit: quoniā cum quis hominum genitus fuerit, mox eidē copulatur,

Iunonis nomina

† Cinthiam

† Sotigenam

† curitim

† hominibus

† noui aliis additur.

Genius.

copulatur. Hic tutelator, fidissimusque germanus, animos omnium, mentesque custodit. Et quoniam cogitationum archana superæ annunciat potestati, etiam Angelus poterit nuncupari. Hos omnes Græci *δαίμονες* dicunt, *ἀπὸ τοῦ δαίμονος εἶναι*. Latini Medioximos uocitarunt. Qui quidem omnes minus lucidæ, splendentisque naturæ, quam illi cælestes, sicut conspiciuntur, approbatur. Nectamen ita sunt corpulenti, ut hominum capiantur obtutu. Hic ergo lares, hic post membrorum nexum degunt animæ puriores, quæ plerumque, si meritorum excellentia subuehantur, etiam circulum Solis ac flammantia septa transiliunt. Dehinc à lunari circulo usque in terram, quicquid interpretet, intersticii proprii partitione discernit. Et ab orbe lunari interfusa medietas disparat. Sed superior portio eos sicut conspiciunt claudit: quos *ἡμιθέους* dicunt, quosque Latine Semideos convenit memorare. Hi animas cælestes gerunt, sacrasque mentes, atque sub humana effigie, in totius mundi comoda precreant. His animus datus ex sempiternis ignibus, quæ sidera, stellasque uocamus. Qui quidem plerumque sui miraculo fidem fecere cælestium, ut in ortu Herculis geminata noctis obsequium, serpentesque idem paruos oblidens, uim numinis approbauit. Tages fulcis emicuit, & ritum statim gentis, Sypnumque monstrauit. Ammon apparuit cum cornibus arietinis & uestimento lacinio, ac sitientibus undam fontis exhibuit. Quid loquar eos, qui primi mortalibus usum rerum, maioraque comoda prestituerunt: ut uitem Dionysius apud Thebas: Osiris apud Aegyptios haustum uini, usumque comperiens: frumentum Isis in Aegypto: Triptolemus apud Atticos docuere. Eademque Isis lini usum, sementemque monstrauit. Communedæ frugis, farrisque fragmenta Pylumno signat Italia. Ascribit Asclepio Græcia medicinam. Alij quoque huius generis homines in diuinandi usum & præscientiam precreati, ut Carmetis in Archadia, ab effuso per uaticinia carmine memorata. Sibylla, uel Erythrea, quæque [†] Cumena est, uel [†] Cymea Phrygia: quas non decem, ut asserunt, sed duas fuisse non nescis, id est, Erophiā troianā Marmessi filiā: & Symmachiam Hyppotensis filiā quæ Erythrea progenita, etiam Cumis est uaticinata. Ex hac diuinandi possibilitate Amphiaræus, Mopsusque celebrati. A medietate uero aeris usque in montium, terræque confinia, Emithæi, heroësque uersantur. Qui ex eo quod Heram terram ueteres dixerunt, Heroës nuncupati. Ibi quoque manes, id est, corpori humano præsules attribuit, qui parentum seminibus manauerunt. Denique hæc omnis aeris à luna diffusio, sub Plutonis potestate consistit: qui etiam Sumanus dicitur, quasi summus Manium. Hic luna, quæ huic aëri propior est, Proserpina memoratur. Verum illi Manes quoniam corporibus illo tempore tribuuntur, quo fit prima conceptio, etiam post uitam hisdem corporibus delectantur, atque cum his manentes, appellantur Lemures. Qui si uitæ prioris adiuti fuerint honestate, in lares domorum, urbiumque uertuntur. Si autem deprauentur ex corpore, Larum perhibentur, ac Maniæ. Manes igitur hic tam boni quam

truces sunt constituti quos Agathos & Cacos Dæmonas memorat Graia
 discretio. In his etiā locis Summanes, eorumq; præstites mana atq; [†] man-
[†] montuona tuona, Dn etiam, quos Aquilos dicunt. Item Fura, Furinaq; & mater Ma-
[†] tripotes nia: Intemperiaq; & alij [†] triptes diuorū degunt. Circa ipsum uerò terræ
 circulum aër ex calore supero, atq; ex halatu, mandoreq; infero turbidatus,
 egredientes è corporibus animas quodam fluenti æstu collidens, non facile
 patitur euolare. Hincq; tractum Pyr Phlegetonta sollertia poëticae adum-
 brationis allusit, atq; in eo perenni strepitu uolutata colliditur animarum,
 quas Védius adiudicat. Impietas, id est, Pluton: quem etiā Ditem, Ve-
[†] que iouemq; dixere. Ipsam quoq; terrā, [†] aqua hominibus inuia est, referciunt
[†] Foni longæuorum chori, qui habitāt syluas, nemora, lucos, lacus, fontes, ac fluui-
 os, appellaturq; Panes, Fauni, [†] Fones, Satyri, Syluani, Nymphae, Fatui,
 Fatuq; uel Fantuæ, uel etiā Fanæ, à quibus fana dicta, quòd soleant di-
 uinare. Hi omnes post prolixum æuum moriuntur, ut homines, sed tamen
 & præsciendi, & incurfandi, & nocendi habent præsentissimā potestatem. In-
 ter priores igitur Genios tua adhuc mortalis Virginis Diua cōsistet. Nam
[†] eccum [†] eccam tibi, Iuno æthereæ, seu Vesta est. ut iam immortalī, diuāq; præci-
 pit dicens: Iam sede in concilio Iouis directa. Demumq; de acerra Virginis
 partē summit. Tunc portitores diuæ correpta lectica, magno eam molimī-
 ne subuexere. Sed postquā centum uiginti sex millia stadiorum aëria sub-
 uecti leuitate conscenderant, ac tonum primum phthongis compleuere cæ-
 lestibus. Lunarē ingressa circulum Virgo, Diuæ congruis nidoribus suppli-
 cando, de proximo conspiciatur globosum quoddam, tenerumq; corpus, su-
 perni roris leuitate compactum, instar speculi prænitentis, adiaculati fulgo-
 ris radios reuibrare. In eo sinistra Niliaca, Eleusinaq; lampas, arcusq; Dictyn-
 nae, tympanaq; Cybeleia uidebantur. Triformis etiā, discolorq; uertigo
 terribili quadam maiestate rutilabat. Quæ licet cornigera, & parum crede-
 retur aspera, egestionibus opportuna: tamen & felem & ceruam, etiā con-
 uersiones bis binas uultibus præferebat. Ex hinc medio quā ad lunā con-
 scenderat, ad Cyllenij circulum uenit. Quo hemitonio pmeato, multiplex
 ei, utpote nubenti Dominae ministrorū populus occurrit lætabūdu. Inter
 quos splendentis formæ, habitusq; fœmina, ac promptæ ubertatis ornatī-
 bus opulenta, Virgine salutata, usque in eius osculum confisa peruenit. Sed
 mirabatur illa obsequentiū multitudo, quæ sicut Syrus quidam astruit in
 numero duorum millium fuerat cōstituta, quòd fœmina, quam Hetrusci
 dicebāt, ipsi deo nuptam fuisse Cyllenio: nulla prorsus inuidia titillata, Vir-
 ginem complexa constrinxerat. Hæc autem Facundia, nam illi hoc erat uo-
 cabulum, in Philologiae penatibus se ortam, educatamq; memorabat. Nec
 indignum esse, quòd sibi alumna prælata est, quæ & sibi semper ornatum
 & pabulum multis præbuerat disciplinis. Venit etiā quadam decens, ac
 pudicissima

pudicissima puellarum: quæ præsul domus, custosq; Cyllenæ, Verūcher-
 mis, aut Astrea, aut Erigone dicebatur: spicas manu, cellatamq; ex hebeno
 pinacem argumentis talibus afferebat. Erat in medio auis Aegyptia, quæ
 Ibia memoratur ab incolis. Sed cum petaso uertex, atq; os pulcherrimū ui-
 debatur: quod quidem serpentis gemini lambebat implexio. Subter quæ-
 dam prænitēs uirga, cuius caput auratum, media glauca, piceus finis exta-
 bat. Sub dextra testudo, ^{† minitansq;} minitasq; nepa, à leua caprea. Sed Dilofo alitē,
 quæ sit oscinum mitior incertaminis temptamenta pulsabat. Ipsa uerò Ibis
 prænotatū gerit nomen mensis cuiusdā memphitici. Hanc tabellam cum
 ingestam sibi conspiceret Virgo uenerata, licet sponsi cognosceret argu-
 mentum, tamen nō ausa est sine supplicatione transire. Tunc etiam candi-
 dior Athlantidum Iouis congressu, pignorisq; culmine prouecta superue-
 nit, quæ quidem ne in nurus officio sine bilance libra apparere dignata est.
 Quam uirgo uenerata, quoniā satis ^{† socia filio est} sociam filio recognouit, duabus cum
 lucrorum potēte dicatis cœpit honorare pecudibus. Hinc festinatur ascen-
 sus, & usque in Veneris circulū hemitonio transuolatur, ipsaq; Venere, quæ
 nuptiis allubescbat, quātum decebat orata, hoc in ea perhibetur intuita,
 quòd admodum pulchra, tamen Anthias draconibus circumflexa, crebroq;
 capillitio uulsa, ambifariumq; Nitale secum congressa mitificat. Mox studiū
 in solarem laborare circum, qui ppe se cuplo fatigabat ascensum: qui tonus
 ac dimidiū habebatur. Ibi quandam nauim, totius naturæ cursibus diuersa
 cupiditate moderantem, cunctaq; flammaram congesione plenissimam,
 beatis circumactam mercibus conspiciatur. Cui nautæ septem germani, ta-
 men sui q; consimiles præsidebant. In prora, felix forma depicta leonis in ar-
 bore, Crocodili in extimo uidebatur. In eadem uerò rate fons quidam lucis
 ætheræ, archanisq; fluoribus manans, in totius mundi lumina fundebat.
 Quo uiso Philologia confurgens, totaq; ueneratione supplicans, ac paulu-
 lum conuolens oculos deum talibus deprecabatur:

Ignoti uis celsa patris, uel prima propago,
 Fomes sensificus, mentis fons, lucis origo,
 Regnum naturæ decus, atq; assertio Diuum:
 Mundanusq; oculus, fulgor splendentis Olympi
 Ultra mundanum fas est cui cernere patrem:
 Et magnum spectare deum, cui circulus Aethræ
 Paret, & immensis moderaris raptibus orbes.
 Nam medium tu curris iter, dans solus amicam
 Temperiem superis, compellens, atq; coercens
 Sydera sacra deum, cum legem cursibus addis.
 Hinc est quod quarto ius est decurrere circo:

Vt tibi perfecta numerus ratione probetur:

^{† dans tu} Nonne ac principio geminum [†] tu das tetrachordom?

Solem te Latium uocitat, quod solus honore

Post patrem sis lucis apex, radijsq; sacratum

Bis senis perhibent caput aurea lumina ferre:

Quod totidem menses, totidem quod conficis horas

Quatuor alipides dicunt te flectere habenis.

Quod solus domites, quam dant elementa quadrigam.

^{† licet} Nam tenebras prohibens, retegis quod cerula [†] lucet.

Hinc Phœbum perhibent prodentem occulta futuri.

Vel quia dissoluis nocturna admissa Isæum

Te Serapim Nilus, Memphis ueneratur Osirim.

Diffona sacra mitram, Ditemq; feruntq; Typhonem

Atys pulcher item, curui, & puer almus aratri.

Ammon & arentis Libies, ac Biblius Adon.

Si uario cunctus te nomine conuocat orbis.

Salue uera deum facies, uultusq; paternæ

Octo & sexcentis numeris, cui litera trina

Conformat sacrum nomen cognomine, & omen

Da pater æthæreos mentis conscendere cœtus:

Astringerumq; sacro sub nomine noscere cælum.

Augeat hæc pater insignis memorandus ubiq;

His audita deorum sedes iussa est permeare, uerum Hemitonio subleuatam

Pyrois circulus immoratur, in quo Iouis fuerat maximus filiorum. Ex quo

circulo uisus Pyr Phlegeton amnis ad infra demere. Quo transgresso, neq;

en labor fuerat, Hemithonij interiecta transcurrere: in Iouialis syderis per-

uenere fulgores: cuius circulus Phthongo personabat. Illic sydus erat tempe-

ramenti uiuifici, ac salubris effulgētia, blandisq; uibrata candoribus. Cuius

quidē lucis natura ex calidis, humidisq; cōmixtionibus candēs, quadā p̄speri-

tatis tranquillitate rutilabat. Verum ibi sydus Iouis: nam ipse totius mundi

membra collustrans, ad deorum imperium dicebat, & senatū cælitē cōmeasse.

Hunc etiā prætergressa circū, ac parili interiectione sublimis, deorum rigi-

dissimum creatorē in algido hærentē, pruinisq; niualibus conspicata, ue-

rum idem; quē circuire nitebatur, orbis melo Dorio tinniebat. Sed ipsi præ-

suli nunc draconis facies, nunc rictus leonis, nunc cristæ cum aprinis denti-

bus uidebantur: totoq; exitialis sæuiebat horrore. Cui tamen potestas pro-

circi graditate maior, ac prælata cæteris habebatur. Denique arpīs, bom-

bisq; perterrita, tam intoleranda cōgressione, Virgo diffugit. Inde maximis

conatibus sesquiplo itineris euehunt. Nā tono ac dimidio ad ipsius cælestis

sphæræ globū, ac laqueatū stellis ambitū peruenit. Sicq; sex tonorū cōscen-

tionibus

sionibus & stadiorū defessa lassitudine fatigatī. Cū Diapason symphonīā,
 quicquid emēsi erāt aduerterēt cōsonare, p̄fectione absolutæ modulationis,
 post labores maximos recreatī, paululū conquierūt. Ipsa quoq; Philologia
 lectica dissiliēs, cū immēsos luminis campos, æthereæ trāquillitatis uerna
 cōspiceret, ac nunc tot diuersitates cerneret, formasq; decanorū, tūc octo-
 ginta quatuor liturgos cælo miraret̄ astare. Videretq; præterea fulgētes
 crebrorū syderum globos, & circulorum alterna illigatione texturas. Ipsam
 uerò quæ ambitum coërcet ultimum, sphærā miris raptibus incitatam, po-
 losq; & axem ex cæli summitate uibratum, p̄fundam transmeare terrā, atq;
 ab ipso totam cæli molem, machināq; torqueri: tanti operis, tantæq; ratio-
 nis † patrē, deūq; nō sciens ab ipsa etiā deorum notitiā secessisse. Quoniam ^{† deum, patrēq;}
 extra mundanas beatitudines eum trāscendisse cognouerat, empyrio quo-
 dam, intellectualiq; mūdo gaudentē, iuxta ipsum extimī ambitus murū an-
 nixa genibus, ac tota mētis acie coartata, diu silentio deprecā. Veterūq; ri-
 tu uocabula quædā uoce mētis inclamās, secundū dissonas nationes nume-
 ris uaria sono ignota iugatis, alternatisq; literis inspirata, ueneratq; uerbis
 intellectualis mundi præfules deos: eorūq; ministros sensibilis sphæræ pote-
 statibus uenerādos: uniuersumq; totū infinibilis patris p̄funditate coërci-
 tū. Poscitq; quosdā tres deos, aliosq; diēi, noctisq; septimo radiatos. Quā-
 dam etiā Fontanam Virgine deprecā. Secundū Platonis quoq; mysteria
 ἀπαξ καὶ δι' ὅσας potestates. His diutissimē florem ignis atq; illā existentē
 ex nō existētibus ueritatē, toto pectore deprecata. Tum uisa secernere ἀπο-
 θέναι sacraq; meruisse. Quippe quidā candores lactei fluminis tractu stellis
 efflammātibus defluebant. Lætabunda igīt, gratesq; testata, iter in Gala-
 xeam flectit, ubi Senatū deūm à Ioue nouerat cōgregatū. Erat autē ibi Io-
 uialis domus, quæ ex granditate mira, mundanū ambitū possideret, & deco-
 re conspicuo fulgorē syderum uinceret, & nouitate situs signiferū circulum
 decusaret. Præterea tanto splendore renidebat, ut argenti credere fabrica-
 ta materia. Ibi septacadētia, culmēq; septatū, limbis nivalibus albicabant.
 Vbi iam Iupiter cū Iunone, omnibusq; Diuīs in suggestu maximo, ac sub-
 sellijs lacteis residens, spōsales præstolat̄ aduētus: qui simul Musarū uoces,
 ac dissonis mela dulcīa cantilenis, Virgine adueniente percepit. Priore loco
 præcepit uenire Cyllenīū. Cum quo Liber & Delius fidī, amantissimiq; ger-
 mani, Hercules etiā uterq; Castorū, Gradiūsq;, & quicquid deorū de Ioue
 p̄genitum est, Cyllenij adharebat officio. Elementorū quoq; præfides, an-
 gelicq; populi pulcherrima multitudo, animæq; præterea beatorum uete-
 rum: quæ iam cæli templa meruerant, gressus Maiugenæ sequebantur. Li-
 num, Homerum, Mantuanumq; Vatem redimītos, canentesq; conspice-
 res: Orpheum atq; Aristoxenum fidibus personantes. Platonem, Archime-
 demq; sphæras aureas deuoluentes, Ardebat Heraclytus, Vdus Thales,
 circumfusus

circumfusus athomis Democritus uidebat. Samius Pythagoras caelestes quosdam numeros replicabat. Aristoteles p̄cæli quoq; culmina Endeuchia scrupulosius requirebat. Epicurus uerò mixtas uiolis rosas, & totas apportabat illecebras uoluptatū. Zeno ducebat fœminā p̄uidentē. Archefilas collū intuens columbinū. Multusq; præterea palliatorū populus studijs discrepantibus dissonabat. Quī quidē omnes inter Musarū carmina cōtinentiū audiri, licet p̄streperēt, nullo potuere rabulatu. Veniente igīt, introgressoq; Cyllenio, om̄is ille deorū senatus, ueneratus uerticē ingrediētis, exurgit. Ipse Iupiter eum p̄pter suū confessum Pallade à dextra sociata mediū collocauit. Neclongo interiecta ipsa quoq; Philologia ambita Musis, ac matre præambula corrogat. Qua ingrediēte, ac Vestæ deū nutritici, eidemq; pedissequæ acerrā illam Olacem aromatis refundente, om̄is ille ordo cælicolū portiones sibi competētes attribuēs, Arabicis lætabat halatibus. Verū Virgo ut est per om̄ia uerecunda, licet à Ioue eius assidere confinio iuberēt, tamen ibi potius uoluit, ubi Musas conspexerat, admota Palladis cōsortione residere. Tunc exurgens Virginis mater poscit de Ioue, superisq; cunctis, uti sub conspectu om̄iū, quicquid sponsaliū nomīne præparauerat Maiugena, tradere, ac demū dos à Virgine non deesset. Tūq; tabulas ac Papiam, ^{† pompeāq;} legē sinerēt recitari. Cuius petitioni iustissimæ, deorū senatus attribuit, ut in cōfessu cælitū offerēda p̄barent. Hinc Phœbus exurgit, fratris officiū non detrectans, ac singulas ex famulicio, dilectoq; Cyllenio incipit ad mouere, quæ tam pulchræ cunctis quàm ornatissimæ refulsere.

Transcursa lector parte magna fabula:
 Quæ tam morosis implicata ductibus
 Tenui lucernam palpitare lumine
 Coëgit instans innitens crepusculum:
 Ac in rosetis purpuraret culmina
 Aurora primo conuenuitans habitu
 Surgens fenestras disficaret lumine:
 Adhuc iugata compararet pagina
 Quocunque ducta longiorem circulum.
 Nunc ergo mythos terminatur infiunt
 Artes libelli, qui sequentes afferent.
 Nam fruge uera omne fictum dimouent:
 Et disciplinas annotabunt sobrias
 Pro parte multa, nec uetabunt ludicra.
 Habes quid instet, si potestas cælitum
 Faueantq; Musæ & Chelīs Latoia.

Finis secundi libri Philologiæ.

MARTIANI